

MILLIY MADANIY MEROS RIVOJLANISHIDA INNOVATSION YONDASHUV: QORAQALPOQ NAQSHLARINING ZAMONAVIY DIZAYN RIVOJIDAGI AHAMIYATI

Nagimova Baxitgul Otesin Qizi.

Kamoliddin Behzod nomli Milliy rassomlik va Dizayn instituti “Tasviriy va amaliy bezak san’ati” mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada milliy madaniy meros rivojlanishida innovatsion yondashuv masalalari qoraqalpoq naqshlarining zamonaviy dizayn rivojidagi ahamiyati misolida yoritiladi. Tadqiqotda qoraqalpoq naqshlarining kelib chiqishi, badiiy va ramziy xususiyatlari tahlil qilinib, ularni zamonaviy dizayn sohalarida qo'llash imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, milliy naqshlarni innovatsion yondashuv asosida rivojlantirish orqali ularni saqlash va zamonaviy badiiy talqinlarda namoyon etish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: milliy madaniy meros, innovatsion yondashuv, qoraqalpoq naqshlari, zamonaviy dizayn, dekorativ-amaliy san'at.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы инновационного подхода к развитию национального культурного наследия на примере значения каракалпакских орнаментов в современном дизайне. Анализируются происхождение, художественные и символические особенности каракалпакских узоров, а также возможности их применения в различных сферах современного дизайна. Особое внимание уделяется сохранению национальных традиций и их адаптации к современным эстетическим и функциональным требованиям.

Ключевые слова: национальное культурное наследие, инновационный подход, каракалпакские орнаменты, современный дизайн, декоративно-прикладное искусство.

Annotation

This article examines innovative approaches to the development of national cultural heritage through the example of the significance of Karakalpak ornamental patterns in modern design. The study analyzes the origin, artistic and symbolic features of Karakalpak ornaments and explores their application in various fields of contemporary design. Particular attention is paid to preserving traditional motifs while adapting them to modern aesthetic and functional requirements.

Keywords: national cultural heritage, innovative approach, Karakalpak ornaments, modern design, decorative and applied art.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan bir paytda milliy madaniy merosni asrash va uni zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirish muhim ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Har bir xalqning o'ziga xos san'ati, bezak madaniyati va estetik qarashlari mavjud bo'lib, ular milliy o'zlikni belgilovchi asosiy omillardan sanaladi. Qoraqalpoq xalqining naqsh san'ati ana shunday boy madaniy meros namunasidir. Ushbu naqshlarni zamonaviy dizayn sohasida innovatsion yondashuv asosida qo'llash milliy san'atning yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari jadallashib borayotgan bir paytda milliy madaniy merosni asrash, uni zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirish muhim ilmiy va amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Har bir xalqning o'ziga xos san'ati, bezak madaniyati va estetik qarashlari mavjud bo'lib, ular milliy o'zlikni belgilovchi muhim omil sanaladi. Qoraqalpoq xalqining naqsh san'ati ana shunday boy madaniy meros namunalaridan biridir. Ushbu naqshlarni zamonaviy dizayn sohasida innovatsion yondashuv asosida qo'llash milliy san'atni yangi bosqichga olib chiqadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi qoraqalpoq naqshlarining kelib chiqishi va badiiy xususiyatlarini tahlil qilish, ularning zamonaviy dizayn rivojida ahamiyatini aniqlash hamda milliy madaniy merosni innovatsion yondashuv asosida rivojlantirish imkoniyatlarini yoritib berishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida quyidagi vazifalar belgilandi:

- milliy madaniy meros va innovatsion yondashuv tushunchalarini ilmiy jihatdan ochib berish;
- qoraqalpoq naqshlarining tarixiy shakllanishi va ramziy ma'nolarini tahlil qilish;
- zamonaviy dizayn sohalarida qoraqalpoq naqshlaridan foydalanish usullarini ko'rsatish;
- milliy naqshlarning dizayn rivojida estetik va madaniy ahamiyatini aniqlash.

Milliy madaniy meros va innovatsion yondashuv

Milliy madaniy meros xalqning tarixiy xotirasi, an'analari, san'ati va urf-odatlarini o'zida mujassam etadi. U nafaqat o'tmishni aks ettiradi, balki bugungi va kelajak avlodlar uchun ma'naviy asos vazifasini bajaradi. Innovatsion yondashuv esa an'anaviy san'at va dizayn elementlarini zamonaviy texnologiyalar, yangi badiiy yechimlar va kreativ fikrlash asosida rivojlantirishni anglatadi.

San'at va dizayn sohasida innovatsion yondashuv milliylik va zamonaviylik uyg'unligini ta'minlaydi. Natijada an'anaviy naqshlar o'z mazmunini saqlagan holda yangi shakl va ko'rinishda namoyon bo'ladi. Qoraqalpoq naqshlarini zamonaviy dizaynda qo'llash aynan shu jarayonning yorqin namunasidir. Qoraqalpoq naqshlarining badiiy xususiyatlari

Qoraqalpoq naqshlari asosan geometrik shakllar, o‘simliksimon elementlar va ramziy belgilar asosida yaratilgan. Ushbu naqshlar xalqning turmush tarzi, tabiatga munosabati va dunyoqarashini ifodalaydi. Naqshlarda ko‘pincha baraka, himoya, hayot davomiyligi va uyg‘unlik g‘oyalari aks etadi.

Ranglar uyg‘unligi ham qoraqalpoq naqsh san’atining muhim jihatlaridan biri hisoblanadi. Tabiiy ranglar asosida yaratilgan bezaklar estetik jihatdan sodda, lekin mazmunan chuqur bo‘lib, ular zamonaviy dizayn uchun boy ilhom manbai bo‘la oladi.

Zamonaviy dizaynda qoraqalpoq naqshlarining o‘rni. Hozirgi vaqtda interyer dizayni, grafik dizayn, moda va dekorativ-amaliy san’at sohalarida qoraqalpoq naqshlaridan keng foydalanilmoqda. Interyer dizaynida devor bezaklari, gilamlar, matolar va dekor elementlarida milliy naqshlarning stilizatsiya qilingan ko‘rinishlari qo‘llanilmoqda.

Grafik dizaynda esa qoraqalpoq naqshlari logotiplar, brend identifikatsiyasi, qadoqlash dizayni va raqamli mahsulotlarda o‘z aksini topmoqda. Moda sohasida milliy naqshlarning zamonaviy kiyim shakllari bilan uyg‘unlashuvi milliylikni zamonaviy estetik bilan birlashtirish imkonini bermoqda.

Innovatsion yondashuv orqali rivojlantirish imkoniyatlari. Innovatsion yondashuv qoraqalpoq naqshlarini zamonaviy texnologiyalar yordamida qayta ishlash va yangi dizayn mahsulotlariga tatbiq etish imkonini beradi. Raqamli dizayn dasturlari, 3D modellash va zamonaviy bosma texnologiyalar orqali naqshlarning yangi talqinlari yaratilmoqda.

Bu jarayon yosh dizaynerlar va rassomlar uchun ham katta ahamiyatga ega. Ular milliy merosdan ilhomlanib, zamonaviy san’at va dizayn yo‘nalishlarida o‘z ijodiy salohiyatini namoyon etishlari mumkin.

Xulosa qilib aytganda, qoraqalpoq naqshlari milliy madaniy merosning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ularni zamonaviy dizayn rivojiga innovatsion yondashuv asosida tatbiq etish milliy san’atning uzluksiz rivojlanishini ta’minlaydi. An’anaviy naqshlar zamonaviy shakl va funksiyalarda namoyon bo‘lishi orqali nafaqat saqlanib qoladi, balki yangi mazmun bilan boyiydi. Bu esa milliy madaniyatni asrash va rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi. Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti. (San’at, madaniyat, amaliy san’at bo‘limlari)
2. Allamuratov Q. Qoraqalpoq xalq amaliy bezak san’ati. Nukus: Qoraqalpoqstan nashriyoti, 2008.
3. Qoraqalpoq xalq san’ati va hunarmandchiligi. Ilmiy maqolalar to‘plami. Nukus: Qoraqalpoqstan Fanlar akademiyasi nashri, 2012.

4. Bulatov S. O'zbek va Qoraqalpoq xalq bezak san'ati. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2015.
5. Abdirimov J. Dekorativ-amaliy san'at asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
6. Ahmedov M. Zamonaviy dizayn va milliy an'analar. Toshkent: San'at nashriyoti, 2020.

